

HYMNORUM ECCLESIASTICORUM

COLLECTIO ANTIQUA

(Edidit D. OZANAM in libro cui titulus : *Documents inédits pour servir à l'histoire littéraire de l'Italie.* — Paris, 1850.)

HYMNI I SANCTI NICOLAI.

Debitas laudes Domino canentes,
Mente devota celebremus omnes
Hunc diem sacrum, Nicolaus in quo
Ethera scandit;

Qui Dei legem meditando digne,
Pervigil, celi capiendo regna,
Hoste devicto, nitidus refulsit
Sanctus in orbe.

Namque, cum pastor bonitate dignus
Myrensis clare peteretur urbis,
Celitus tandem meruit vocari
Rector opimus.

Presul effectus, populis benignus,
Exitit dulcis, placidusque clemens :
Omnibus prestat pietatis usu
Commoda digna.

Gratia Christi salubri repletus,
Den. num cultum penitus repellit :
Per viam lucis, tenebris repulsis,
Currere monstrat.

Predicat cunctis famulare Christo
Allevat tristes famis ex pavore,
Commoda prestans, triticum ministrans,
Nil minuendo.

Fluctibus inersis precibus vocatus,
Affuit presens, mitigansque fluctus,

HYMNI II EJUSDEM SANCTI NICOLAI.

Solemne tempus vertitur
Quo pontifex Nicolaus,
Carnis deponens sarcinani,
Liber transcendit ethera.
Claro satus hic germine,
Ornavit stemma moribus.
Sanctis mandatis obsequens,
Presul sacratur celitus.

Auro patris infamiam
Stuprum redemit virginum :
Verbis, doctrina profluens,
Ritum destruxit demonum.
Sumpti mensuram tritici
Ministris supplet regis :
Plebi frumentum dividens,
Dempsit famis penuriam.

Oppressi naute fluctibus
Ejus virtutem postulant :
Procelle mox sevissime
Turbo sedatur imminens.

Presens objurgat consulem,
Augustum terret somnio,
Statim resolvi precipit
Ligatos frustra vinculis.
Omnis devota Grecia
Magnis plaudet tripudiis,
Alumni quod et presulis
Decore splendet nobili.

Almaque nitens laurea
Donis pollet charismatum,
Suis prestans supplicibus
Pura quod mente flagitant.
Oramus ergo cernui
Omnes, pater sanctissime,
Quo semper patrociniis
Tuis fruamur affatim.

Nostris curva sub gressibus
Tyranni colla perfidi,
Ne mundi nos inlecebris
Cogat servire subdolis.
Occursus nullus ultima

A Providus, monstrans olei liquore
Temnere flammam.
Terret Augustum pater almus, inquam,
Solvat ut frustra miseros revinctos :
Mortis atrocis monitis beatis
Vincula tergit (*sic*).

Sicque devotis pietatis acta
Sepius gestans famulando Christo,
Etheris regnum meruitque sacrum
Scandere clarus.

Plaudet insignis tua plebs, Beate :
Grecia gaudet redimita festis,
Quod tuis sanctis meritis maligni
Crimina quassat.

B Protege plebem tibi precipientem,
Hostis aversi quatiendo fraudes,
Quatenus mundi mereamur atri
Temnere fluctus.

Quesumus, Sancte nimium beate,
Posce pro nobis Dominum rogando,
Quo suam veram mereamur omnes
Cernere lucem.

Gloria Patri resonemus omnes,
Et tibi, Christe, genite superne
Cum quibus sanctus simul et creator
Spiritus renat.

Perturbet nostra, quesumus ;
Nec pars adversa spiritum
Eternis tradat ignibus.

Sed Christo laudis gloriam,
Patri, sanctoque Flamini
Jugem canamus liberi
Per infinita secula.

HYMNI I SANCTI SYLVESTRI PAPIE.

Sylvestri alni presulis
Urbis Rome egregie
Triumphum ore consono
Decantet Christi populus.
Quem immanis indolibus,
Truculentus pro Domino
Prefectus tunc Tarquinius
Lacessivit carceribus.

Sed persistens immobilis,
Vicit athleta nobilis,
Per cujus nequam exitum
Hic pontifex eligitur.

Hujus castis affatibus

Constantinus tunc Augustus.
Hortatus Christo credere,
Renatus est baptisate.
Quem ut linivit chrismate,
A morbo elephantie
Est emundatus illicio,
Virtute sancti Spiritus.

Dehinc contra incommodos
Judeorum philosophos
De celesti mysterio
Bellans vicit intrepidus.
Nam draconis pestiferi
Sevitiam compeseuit,
Et populos innumeros

Advexit celi Domino.
Nosque a culpis nexibus
Eruit suis precibus,
Qui pro Tonantis gloria
Ejus canamus annua.
Deo patri. . . .

HYMNUS II EJUSDEM SANCTI SYLVESTRI.

Voce jocunda resonemus omnes,
Laudibus sanctis studium ferentes,
Urbis romane modulando patrem
Laude Sylvestrum.
Hic pius pastor gregis atque tutor,
Lux fuit cæcis, baculusque claudis,
Ac signa fecit paradisiaca
Plurima terris.
Qui viam cunctis rectissimam (sic) monstravit,
Percusso regi reddit sanitatem,
Unde cernentes meruere cordis
Cernere lumen.
Summa virtutum viguit per ipsum
Claritas, cunctum radiando mundum :
Ac sicca corda rigavit fidele (sic)
Christi lavaero.
Animas multas conjunxit angelorum
Ecclesie, cetumque Dominique templum
Ac decemcordo reboare nablo,
Noctem (sic) diemque.
Gloria Patri resonemus omnes,
Et tibi, sancte Genite superne,
Cum quibus sanctus simul et creator
Spiritus regnet.

HYMNUS III EJUSDEM SANCTI SYLVESTRI.

Christe, rex regum, gubernator magne,
Patris immensi soboles perennis,
Supplicum vota pariterque odas
Suscipe clemens.
Tu probra mundi noxiaque tergens,
Insuper miro radians splendore,
Tribue clemens bonitatis dona
Preclara celi.
E quibus summis veneramur alium,
Urbs magna nobis decus hoc concessit,
Gens Romanorum patris mundi tota
Cuncta per orbem.
Qui postquam sanctis est profusus undis,
Sanctis imbutus litterisque doctus,
Spiritu fervens Domino jubante (sic)
Cumula semper (1).
Te recte pareus pater sanctus, inquam,
Stulte hac nocte animam efflabis :
Quare non cessas poena cruciari
Christi cultores ?
Statimque pastor sanctitate dignus
Romani tandem populi electus,
Tyranni seva latitans secessit
Suo cum clero.

(1) Locus corruptus, ut alii bene multi.

A Exhorrens augustus an immane scelus,
Letas remisit cum matresque natis,
Omnibus donis sua pietate
Commoda vite.
Gratia Christi vere inspiratus,
Petrus cum Paulo monuit piscina
Aquarum unda medendique sibi
Salus requirat.
Presul vocatur populi benignus,
Placidus, clemens extititque regis,
Illico sanctis monstravit loquoris (sic)
Virtute Christi.
Predicat Christo famulare plebem,
Allevans merens dudum exortando,
Commoda prestans jugiter fideles,
Semper orando.
B Sicque devotus veritatis facta
Crebrius donans, famulando poli
Vite et regnum meruit beatum
Scandere clarus.
Gaudet insignis sua plebs sacrata
Romana plaudet renovata undis,
Quos tuis sanctis meritis arctiquus
Fraudem devastat.
Faveto omnes tibi servientes,
Hostis maligni quatiendo fraudes,
Quatenus cuncti mereamur veram
Cernere lucem.
C Poscimus, alme nimium beate,
Pro nobis ora Dominum rogando
Ut mundi mala valeamus omnes
Pellere procul.
Sit tibi laus, Trinitas immensa,
In quo exultat nunc celi caterva,
Nobis ut dones gratiamque veram
Semper in evum.

HYMNUS SANCTI SEVERINI ABBATIS (2).

Canticum laudis Domino canentes,
Hunc diem festum celebremus omnes,
Quo Severinus penetravit alonus
Celsa polorum.
Quis stylo dives modulansque plectro,
Cuncta signorum replicare possit,
Que potens Christus studiis opimis
D Contulit ejus ?
nclitus vates nimiumque felix,
Sepius cui Deus intimabat
Tunc ad oppressi populi salutem
Multa futura.
Voce presaga laqueos latronum

(2) Vide Bolland. ad diem viii Jan.

Atque predonum machinas retexens,
Valde tutabat monitis subernis
Oppida fessa.

Dulce solamen miseris ministrans,
Horridam pestem famis amputavit;
Barbara plures feritate victor
Solvit ab hoste.

Migne confessor, humilis magister,
Tu quidem normam monachis dedisti,
Calle demonstrans sobrio sequaces
Scandere celum.

In tuis sanctis manibus refulsit
Celitus lumen, refluensque crevit
Ad tuos haustus olei liquamen,
Fontis ad instar.

Condolens cunctos inopes fovebat,
Languidos sanans, relevabat egros :
Omnis accedens salubrem medelam
Sumpsit ab illo.

Tuque Sylvinum loculo jacentem,

HYMNUM SANCTI MARCI MARTYRIS (5).

Festum beati martyris
Odis colimus consonis,
Quem misit orbi provida
Regis superna gratia.

Hunc in quaternis vultibus
Propheta quondam prescius
Vidit leonis inclita
Mysteriarclis (sic) formula.

Missus superno munere
Terra in Alexandria,

HYMNUM II EJUSDEM SANCTI MARCI.

Jam nunc per omne iux refulget seculum,
Lux illa, Patris lucet que de solio,
Que fons, origo, splendor lucis auree,
Habensque semper lumen indeficiens,
Celum serenat, arcens mundi tenebras.

Hujus sacratio lucis de vibramine
Suscepit alium radium sub pectore
Marcus, beatus doctor evangelicus,
Factus lucerna, amore tanti luminis,
Ardens fugavit seculi caliginem.

Septem columnis una de candidulis,
Aureis septem unum de candelabris,
Cingitque totum mundum claro sidere ;
Ecclesiarum nititur sub calmine,
Sustentat alte fundamenta fabricæ.

Quantum quod olim viderat Ezechiel,
Propheta sanctus, animal lectissimum,
Vidit Johannes, ceu Christi recubitor
Leonis hoc et typici sub specie,
Clamore multo per deserta frendere.

Sic, a beato Petro missus, adiit
Aquilaensem dudum famosissimam
Urbem; sacrati verbi pullulantia
Disseminavit sata; quo centuplicis

(3) Vide Bolland. ad diem xxv Aprilis.

A Fratribus coram precibus peractis,
Morte devicta, redire fecisti ad
Gaudia vitæ

Cereos flamma fidei cremante
Arguit sanctus pater infideles :
Nosque (sic) flammescunt Deitatis igne
Algida corda.

Cujus ad funus veniens sacratum,
Mutus accepit modulos loquæ,
Cecus exultat procul ambulantes
Cernere notos.

Neapolis, gaude redimita festis,
Plaude celestem retinens patronum,
Quem tibi summum decus et juvamen
Prestitit auctor.

B Hujus o clemens meriti Creator,
Gloriam nobis veniamque confer,
Quo tui cultus super astra semper
Luce fruamur.

Tuum fovens carum solo
Habes patronumque polo.
Te, Marce, voto supplici
Culpis rogamus perditæ,
Tuis benigne servulis
Laxa malum peccaminis.
Sit Trinitati gloria,
Et laus honoris maxima,
Que dat coronam martyri
Nunc et per omne seculum.
Amen.

Fructus ad alta vexit felix horrea
Christi dicavit mox ibi ecclesiam,
C Nam fundamentum fidei fortissimum
Fixerat unum petram super lympidam.
Qua flumen undans nec ventorum fulmina
Quassare possunt, torrentes nec pluvie.

Deinde rursus cum corona remeans
Athleta Christi, compta pulchris liliis,
Mixtumque palmis, lauro atque rosulis
Portabat gaudens diadema vertice,
Ingressus urbem Romanam Christo comite

His ita gestis, pergit Alexandriam :
Sancto repletus spiritu letissimo.
Fines per omnes jugiter Memphiticæ
Patris tremendi predicabat unicæ
Venisse mundi pro salute Filium.

D Turba crudelis Christi circa militem
Tumens parabat tormentorum spicula.
Vinxit catenis, transfixit aculeis,
Dilaniando flagris sancta viscera,
Carceris umbras misit ad phantasticas.

Primus superni nominis notitiam
Dedit in urbem Marcus Alexandriam :
Christi dicavit mox ibi Basilicam,
Quam expiavit pretioso sanguine

Vallavit alme fidel munimine.

Gloria Patri, decus et imperium !

Sit, Nate, semper tibi super sidera
Honor, potestas, Sanctoque Spiritui
Sit Trinitatis virtus individue
Per infinita seculorum secula

HYMNUS SANCTI FLAVIANI CONFESSORIS.

Alme confessor, summi Regis presul,
Audique vocis famuli tuorum,
Te flagitantes,

Fides preclarus, candidus in vita
Predicator verus quam spirans illi dedit
Spiritus sacer.

O bone pastor, Flaviane sacer,
Protege plebe tibi que commissa,
Athletas Dei.

Hostesque tuos undique confligunt :
Nos sine viri vernuloque tuos
Adjuva, Pater.

Ereticorum tu sprevisi dogmas
Et confutasti utiqueque probat (4).

O Pater sancte.

Gaudium intrat Dominique tuis
Commisssa tibi oves representa,
Fidelis serve.

Pro Christo passus filium fuisti :
Ibi in carne vitamque finisti,
Celos receptos.

Aprutiense decoravi tellus :
Noluit Dominus propria frustrare
Nobis patrono.

Qui quondam erat, manet urbis presul :
Nobis coruscat miracula sepulchris
Deo juvante.

Sit laus illi, decus atque virtus,
Qui supra celi residensque throno
Trinus et unus. Amen.

HYMNUS SANCTI JUVENALIS, NARNIENSIS EPISCOPI (5)

L

Clarescat terris Juvenalis gloria ;
Celorum sanctis qui exultat cetibus,
Sacratu cuius meritis Narni civitas
Tuta refulget.

Protulit istum Africa divinitus,
Virum prudentem moribus missimum,
Scripture sacre cultorem egregium,
Mente decorum.

Divina tamen noluit Providentia
Fertilem esse illum sine fructibus :
Romam coegit properare celitus
Remige Christo.

Ecce matrona pulchra Philadelphia
Tunc Juvenalis (sic) suscepit hospitio,
Auxia semper fratrum, Christi gloria,
Nomen adimplens.

Hec ut cognovit hospitis clementiam,
Summissa prece romano Pontifici

A Eun sacrari postulat episcopum
Narni ferendum.

Ibidem nephandorum idola.
Colebant cives Jovis ac Mercurii,
Martis, Saturni, et Minerve, Veneri,
Lumine capti.

Ingressus cumque Christi patet fumulus,
Urbis errore jam decepte devio,
Clarum ostendit veritatis pervium
Iter Olympi.

Stravit culturam idolorum sordidam :
Fractis lapillis, Christi jussu solido,
Abrahe multos excitavit filios,
Ore venusto.

B Te, Juvenalis, te summissis precibus
Omnes oramus, ut pro nobis Dominum
Christum exores, quo nos omnes liberet
Morte secunda.

Gloria Patri resonemus omnes, etc.

II

Verba cum vite civibus diffunderet,
Sacerdos quondam demonum sacrilegus
Victime gustu (sic) hortatus ut sumeret
Ore vel ipse :

Quod Juvenalis, presul Christi maximus,
Constanti vultu et mente purissima
Renuit nephas, ut Christi discipulus
Valde beatus.

Iratus inde iudex ipse concite
Cultrum, quod carnes dabat sacrificiis,
Dentibus sanctis audet intus serere
Arte nephanda.

Divino plenus Juvenalis spiritu,
Impiam nollens degustare victimam,
Corpori Christi pura servans labia,
Sorde malorum.

Furore iudex accensus multiplici,
Presulis ore evulsit cum gladium,
Impetu ipso sibi necat gutture (sic)
Vulnere mortis.

Civium magno (sic) pars viso miraculo
Unda poposcit Christi tunc baptismatis
Lavari, sancti ac sequi episcopi
Jussa beati.

D Istis receptis quillis (sic) dominicis,
Martyris aram Valentini adiens,
Sacras ut ibi immolaret hostias
Omnipotenti,

Calicem ejus christallinum, sanguinem (sic)
Plenum, dum cunctis porrigebat populis,
Sacra creverunt decenter libamina
Celitus aucta.

Te Juvenalis, etc.
Gloria Patri, etc.

III.

Christi athlete ut ederet certamina,
Obsidione tenebatur civitas

(4) Textus corruptus...

(5) Vide Bolland. ad diem 14 Maii.

Tempore multo nec valebat erip
 Peste recepta.
 Precibus Christo tunc magnis cum lacrymis
 Presulis miris Juvenalis maximi,
 Glutivit terra inimicos civium
 Ore patenti.
 Victor ut auxit [exit] superborum hostium,
 Civium turba a parvo ac maximo,
 Christi secuta presulem mirabilem
 Signa ferentem.
 Sic unus hostis interemptus gladio
 Proprio ruit, ut multi baptismate
 Surgere possent : sic consumptis omnibus
 Omnia surgunt.
 Nec suis tantum subvenire studuit
 Ovili (sic) pastor, sed nautis in pelago
 Naufragis, vento et procellis maximis
 Morte propinquis.

HYMNI SANCTI APOLLINARIS.

Festa sacrata presulis
 Apollinaris martyr, is,
 Anni recursa orbita,
 Celebrare jocundum est.
 A Petro missus principe,
 Ravennam urbem adiit :
 Virtus quidem prenuntia
 Ante ingressum patuit.
 Jam Hirenei filio,
 Dudum orbato lumine,
 Nubem squamosam detegens,
 Clara refulsit visio.
 Tecla, matrona nobilis,
 Conjux tribuni militis,
 Per annos curva plurimos,
 Gressus resumpsit pristinos.
 Nec Tecla diu gratia
 Signorum fama latuit.
 Fertur ad aures tyranni
 Saturnini tunc iudicis ;
 Seva cujus rapacitas
 Grassata circa martyrem,
 Tellis profusum gravibus

HYMNI SANCTI CLEMENTIS.

Clementis festum celebratur hodie,
 Venite plebes et mirate principem,
 Adseclam Petri domini apostoli
 Romane sedis totius antistitem,
 Quem sibi Christus consecravit martyrem.
 Hic habitando in urbe Romulea
 Annuntiando Jesum Christum Dominum
 Illuminavit Theodora et Sisiinnium,
 Dum visum Petrum in sopore prospicit.
 Sicque Clemente baptizatus credidit.
 Hic predicando Christi evangelium,
 Trajani jussa ductus ad exilium
 Trans Pontum mare In prruptam herenum,

A Signis excelsis Juvenalis claruit,
 Cunctipotentis fuisse discipulus.
 Gladio suo qui Saulem superat
 Dedit amorem.
 Sanguinem (sic) Christi exaucto in calicem,
 Ipsum auctorem famulatur omnium,
 Turbas qui pavit plurimas in heremo
 Pane pusillo.
 Faucibus amplis terra hostes sorbuit,
 Dathan ut olim Abiron ut legimus
 Domino semper fuisse obnoxios
 More superbos
 Turbiae venti, procellis nubibus
 Nauta, quod prece Juvenalis liberat (sic),
 Magistrum sequens, qui clientes eruit
 Peste marina.
 Te Juvenalis, etc.
 Gloria Patri, etc.

B

Seminecem expositum (sic).

Exemplo Boniphatus,
 Civis Classis obmutuit.
 Indita verba labiis
 Loquendi usum meruit.
 Inter eadem famina
 Perrexit ad Emiliam ;
 Signis ditatus optimis,
 Salutem egris reddidit.
 Ruffi domum (sic) patricii
 Filia morbo languida,
 Morte preventa subita
 Pestem excludit luridam.
 Deo Patri sit gloria.

HYMNI SANCTI JUSTI MARTYRIS (6)

Adest sacra festivitas,
 In qua tulit discrimina
 Justus namque celicola,
 Propter superna premia.
 Fervebat ultrix sanctio
 Nequissimorum principum,
 Mutis sacellis sordidas
 Cogens cremare victimas.
 Pregestinis 2 in sinibus

C

Ibi peregit insigne miraculum.
 Aquarum venas ex abyso eduxit,
 Et satiavit sitientes incolas,
 Qui per metalla excidebant marmora,
 Pro Christi nomine portantes supplicia.
 Ob hoc crescente emula invidia,
 Profundo maris mergitur cum anchora,
 Ibi limatur sepulchrali camera.
 Hunc ad receptum astat nunc ecclesia.
 Ibi fideles congruunt per secula
 Qui cursus (sic) anni tectus aqua valida,
 Alto in mari mergi nudos flagitat
 Cujus recurrens annua festivitas,
 Recedens mare ad tria millia,

(6) Vide Martyrologium Romanum Baronii ad d. 11 Nov.

Per vii dies vias prebet fulgidas.
 Tuis sequaces approbatís, seculum
 Discamus omnes moribus contemnere,
 In: n domare, fluxa carnis spernere.
 Nu^{ra} tenacis blandimenta corporis,
 Usu polorum perfruamur gaudiis.
 psum rogemus Verbum Patris unicum,
 Et obsecremus almum Sanctum Spiritum,

A Ut mundi procul auferat jactantiam,
 Virtutum nobis donet habundantiam,
 Propter quod eterne evadamus tartara.
 Gloria Domino per immensa secula
 Sit tibi, Nate, decus et imperium,
 Amor, potestas Sanctoque Spiritui,
 Sit Trinitati salus individua
 Per infinita secula.

IN SEQUENS SACRAMENTARIUM VETUS MONITUM

(D. Joan. Bened. MITTARELLI et D. Anselm. COSTADONI, *Annal. Camaldul.*, Venet. 1756, t. II, Append. p. 397.)

Publici juris facimus vetustum sacramentarium, quod olim ad usum fuit monachorum seu eremitarum ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis in monte Suavicinio, imo, si audimus constantem popularem traditionem, quæ fere semper pedisequa aliquo saltem modo est veritatis, usus eo fuit sanctus Dominicus Loricatus, cui dono datum est a sancto ejus magistro Petro Damiano. Ab immemoriali propterea sacram venerationem obtinuit apud populum Frontalis-Castri siti in diocesi San-Severinate, et haud longe a monasterio Suavinensi, in ejus castri parochiali ecclesia religiosissime etiamnum custoditur.

Character hujus ms. Sacramentarii Sæculum XI refert, quo vivere uterque tam Dominicus, quam Petrus Damianus; nihilque in contrarium offerri potest, quod ad posteriora tempora revocare cogat. Clarissimus vir Octavius Turcius canonicus Pyranus, qui Vitam sancti Dominici Loricati septem ab hinc [annis typis vulgavit, quique Sacramentarium hocce ad superstitionem usque observavit, doctasque suas adnotationes, quæ inferius habentur, nobis edendas tradidit anno 1752, quo amicissimum virum visitavimus codicisque antiquitatem una simul examinavimus, constantissime idem sentit. Ipsum dominus Gabriel Guastucci pereruditus Classensis monachus, qui nobiscum tunc aderat, et ante nos præsul doctissimus noster dominus Maurus Sartius qui pluries in conspectu positum diligenter perpendit.

Idem Turcius in suis præviis observationibus, quas statim habes, putat codicem hunc pertinuisse prius ad celebre monasterium Classense Sancti Apollinaris extra urbem Ravennam, vel ad aliquem locum Classensi subjectum, eo quod in litaniis in ordine ad dandam poenitentiam invocetur sanctus Apollinaris, cujus titulo et sacro corpore gaudet Classensis basilica; nominetur insuper in iis sanctus Severus, sanctus Vitalis, sanctus Guido, Ravennates omnes. Verum acquissimam illius animadversionem non improbant, superaddimus, ipsum exscribi potuisse ex simili codice, qui ad usum foret cœnobii et eremi Sanctæ Crucis Fontis-Avellanæ, cui præsidebat sanctus Petrus Damianus, cum in vetustis ritualibus et libris liturgicis hujus monasterii litaniæ legantur fere similes, et ibi quoque reperiantur nomina sanctorum Apollinaris, Severi, et Vitalis, Guidone tamen excepto; quinimo in aliquo ex ipsis codicibus officium cum hymnis propriis habeatur sancti Apollinaris. Petrus Damianus patria Ravennas, Classensis etiam monasterii ad tempus accola, inter cujus cœnobii monachos et Avellanenses maxima intere sit necessitudo et

B communicatio, sanctorum suorum faventium cultum introduxerat penes suos Avellanenses, et speciali etiam observatione prosequentes sanctum Apollinarem, qui jam dudum, eo nimirum tempore, quo Avellanensis monasterii crepundia emergebat, non longe a Catria, ubi fundata Avellanensis eremus, conspiciendum se præbuerat sancto Remualdo parenti nostro, ut in ejus Vita narrat idem Damianus. Guidoni Pomposiano abbati locum dederit in litaniis Sacramentarii nostri Damians, quia ipse ante Avellanensem præfecturam, per bennium, tempore regiminis ejusdem præsulis Pomposianos monachos instruxerat; hunc proinde unperrime inter cœlites relatum inseri curaverit liturgico missali.

Sacramentarius Codex Suavicinius observatur legumētis duplicis laminæ anaglyp̄o opere cœlata ex argento aurato, intra quam locatur tabula eburnea, gyro parvo ebenco circumdata. Super vacaneum foret huic loco observare evangeliarum sacramentaria, missalia aliosque codices pro usu altaris consuevisse ornari nobilissimis et pretiosis cooperimentis. Id alii præstitere, et erudite præstat etiam canonicus noster Turcius. Egimus ea de re insuper in observationibus ad antiquam nostram tabulam eburneam, et in brevi recordationis huius abbatis Pisani, quod prostat in Appendice hujus voluminis, legitur: *Textum Evangeliorum unum relictè optime scriptum cum tabule de argento valde bene.* In ms. Rerum catalogo anni 1317 die 28 Aprilis confecto juxta constitutionem congregationis nostræ et præceptum Bonaventuræ præsulis generalis, dominus Bartholus abbas monasterii Sanctorum Justi et Clementis, prope Volaterras, inter cætera monasterii sui cimelia, adnotavit unum tetractægelium cum tabulis argenteis ponderis librarum decem et nozem, et unciarum octo. Ea pariter vigeat consuetudo recludendi inter laminas argenteas tabellas ebore sculptas. In musæolo hujus nostri monasterii tabulam eburneam sæculi XIII asservamus, in qua cœlata est imago sanctissimi Salvatoris, et ad oram duorum laterum prostant imagines sanctorum martyrum Gervasii et Protasii, cujus ectypon transmissimus ad Cl. V. Antonium-Francisum Gorium inserendum pretioso suo thesauro veterum operum eburneorum.

Sed ipsas laminas et tabellas Sacramentarii nostri describamus. Plures parvi orbis in utraque lamina sunt descripti; et quidem in primo laminæ unius reperitur imago angeli, ut denotant alæ literæque appositæ Μιχαήλ, Michael. In altero e regione primi visitur similis imago cum literis Ο Αρχαγγελος ΓΑΒριήλ, archangelus Gabriel. Uterque